

ENRIC VALOR

Il·lustració de Francesc Santana. *Rondalles valencianes*. Edicions de la Federació d'Entitats Culturals del País Valencià

Un cas molt diferent als dos anteriors és el d'Enric Valor (1911-2000), l'autor de referència al País Valencià. Valor era un escriptor enamorat de la seva llengua i el seu país, un activista cultural i polític que va viure en un temps històricament convuls i frontalment advers a la cultura catalana. Les rondalles que ell coneixia de viva veu de la gent de Castalla i d'altres indrets del país representaven allò més genuí, més arrelat al territori. Així, no és estrany que, davant la dificultat de publicar en català segons quins materials de creació, Enric Valor fes de les rondalles valencianes un camí de creixement literari personal i alhora un acte de reafirmació nacional. No era la seva una vocació de folklorista, sinó d'escriptor, i no tenia l'afany compilador d'Amades ni d'Alcover, però compartia amb aquest últim l'interès filològic per la llengua. Valor era un gran coneixedor del valencià, tant del registre popular com del literari, i posà el seu mestratge com a escriptor al servei dels vells i bells arguments populars. El resultat foren trenta-sis rondalles –molt poques comparades amb els centenars dels autors anteriors– altament reelaborades literàriament, amplificades i enriquides argumentalment, que s'allunyen de l'estil oral però que són peces literàries d'una qualitat molt notable. Les rondalles de Valor han estat adaptades i simplificades per fer-les assequibles als lectors més joves, i és en aquest format que solen ser presents avui a escoles i instituts. Tal com passa amb les d'Amades i Alcover, les rondalles de Valor han estat i són font de recreacions en diversos llenguatges artístics i d'aprofitaments pedagògics de caràcter ben divers, alhora que són presents i valorades en els centres docents i les biblioteques valencianes. Valor no és l'únic que recollí i versionà rondalles al País Valencià, però sí el més reconegut i divulgat.

Encara que d'un impacte menor, cal no oblidar la tasca d'autors vinculats a altres punts dels

Opinió

75 números de Faristol

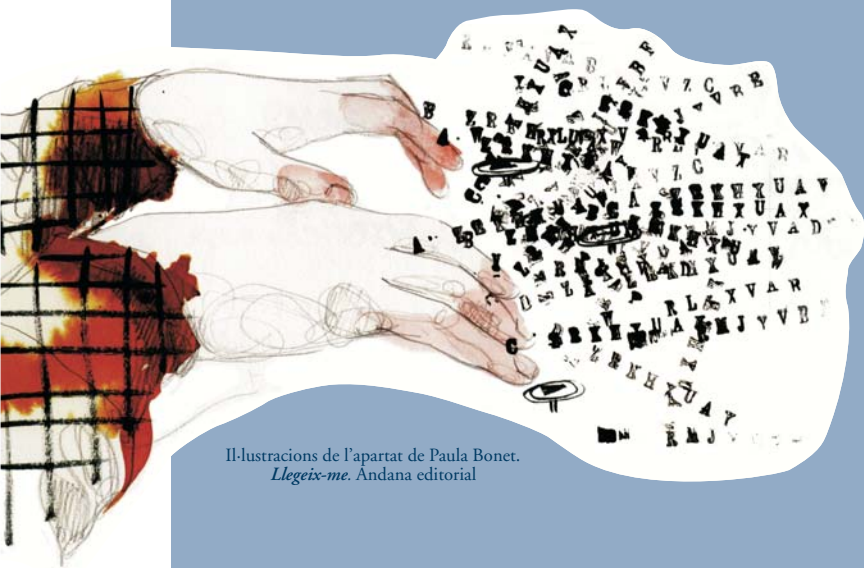
El Faristol de la literatura per a joves

La revista *Faristol* fa honor al seu nom i s'ha constituït en l'únic «faristol» sobre el qual no sols se sosté la major part de la crítica que es fa avui, sinó que ha esdevingut un oasi imprescindible, enriquidor i necessari.

Des del seu naixement, el juliol de 1985, és l'única publicació destinada no sols a publicar petits estudis sobre aspectes ben diversos de la literatura infantil i juvenil, sinó també a donar a conèixer obres i autors de casa nostra, en un ampli apartat de breus comentaris crítics.

Des del juliol de 1985 fins al desembre de 2012 se n'han publicat setanta-quatre números, i la revista disposa d'un col·lectiu de crítics que forneixen les seves pàgines d'un bon reguitzell de comentaris tan diversos com breus –fins i tot massa breus– que ocupen la meitat de la revista i l'han convertida en una eina de treball molt suggerent que ha de merèixer la consideració de tothom, perquè la seva fragilitat no pot fer perillar la seva supervivència.

Josep Maria Aloy (crític literari)

Il·lustracions de l'apartat de Paula Bonet. *Llegeix-me*. Andana editorial

Països Catalans, com la d'Esteve Caseponce a la Catalunya del Nord, Pasqual Scanu a l'Alguer, Andreu Ferrer Ginard i Francesc Camps i Mercadal a Menorca, Joan Castelló i Guasch a Eivissa i –més modernament– Artur Quintana i Ester Limorti a la Franja d'Aragó, que publicaren els reculls de referència en el seu àmbit geogràfic, i generalment els més llegits i treballats als entorns docents dels seus territoris.

NARRATIVA FOLKLÒRICA EN L'ÀMBIT EDUCATIU

En conjunt, i reprenent allò que dèiem al principi, els Països Catalans presenten una riquesa extraordinària en narrativa folklòrica recollida i publicada, i la vitalitat d'aquests materials en l'àmbit educatiu és molt notable. Hi ha, però, alguns aspectes que es poden millorar i que no voldríem deixar de remarcar:

1. El patrimoni folklòric narratiu català està sotmès –com tots els del seu entorn– a la potència uniformitzadora dels *mass media*, que imposen models derivats dels Grimm, de Perrault i d'Andersen –sovint passats pel sedàs de la Disney i altres multinacionals– en detriment de les formes autòctones equivalents.

2. Entre els educadors hi ha un notable desconeixement del patrimoni de referència, la qual cosa fa que sovint s'usin rondalles de fora quan aquí hi ha les equivalents en formes nostrades.

3. Aquest mateix desconeixement sovint empobreix la tria. El ventall

que ofereixen Amades, Alcover, Valor i els altres recopiladors és amplíssim, i en canvi hi ha una forta tendència a repetir sempre els mateixos títols, mentre molts altres que serien atractius i enriquidors queden oblidats.

4. La interrelació entre els territoris és molt baixa, per no dir inexistent. Els lectors catalans difícilment s'acosten a Alcover, els valencians a Amades, els illencs a Valor, etc. Això es podria resoldre per diversos camins, però potser hi podrien contribuir les propostes editorials. En comptes de «cadascú editar el que és seu», caldria promoure edicions conjuntes atractives que es distribuïssin a tot l'àmbit lingüístic.

A manera de conclusió, direm que les rondalles publicades per Alcover, Amades i Valor tenien un objectiu comú: salvar de l'oblit el patrimoni de la literatura oral catalana. Cadascú posà en la consecució d'aquest objectiu la seva traça com a recol·lector, la seva vàlua com a escriptor i el seu esforç en l'edició, i ho feren en temps adversos per a la cultura catalana. Tots tres –cadascú amb el seu tarannà– aconseguiren el seu objectiu: les rondalles que ens llegaren són avui un patrimoni reconegut i preuat. Però ens cal ser-ne dignes hereus i fer que l'herència segueixi viva, perduri i s'adapti –amb nova energia– als temps presents. I ens cal també saber-la compartir i intercanviar entre els diversos territoris que parlem una mateixa llengua, i projectar-la més enllà, perquè cada rondalla –per senzilla que sigui– és una singular combinació entre localisme i universalitat que ens mostra que tots som iguals i alhora diferents.

75 números de Faristol

M'alegra molt que **Faristol** hagi arribat al número 75. Crec que és important tenir una revista especialitzada en la literatura infantil i juvenil en català, que serveixi per mostrar el que es fa en aquest camp i per analitzar-ho, que sigui un espai de reflexió, una finestra per conèixer obres i autors... I valoro molt la feina que hi han fet i que hi fan tots els col·laboradors, i molt especialment els qui n'han assumit la gestió i la coordinació. També tinc alguns dubtes i crec que hi ha algun punt que

no s'ha acabat de resoldre (segurament perquè no s'han trobat fórmules per fer-ho). Hi ha algun moment, per exemple, que crec que es perd de vista que l'objecte de la revista és la literatura en català. Pel que fa a la difusió, és una llàstima que no s'hagi pogut trobar un canal comercial convencional, i temo que, actualment, en revistes especialitzades com **Faristol** el format en paper estigui arribant definitivament al final i el canal hagi d'acabar sent exclusivament electrònic.

Mercè Canela (revista *Cavall Fort*)

Cal que neixin lectures a cada instant

Es siempre grato sumarse a celebrar un nuevo cumpleaños, y más si se trata de una revista que llega al atractivo número de los 75, porque no es nada fácil conseguirlo, verdaderamente. Si a esto le sumamos que la publicación trata de temas literarios, el haber llegado hasta aquí tiene más mérito. Pero la cosa no queda ahí, pues los retos y las dificultades de supervivencia se acrecientan, y por tanto el éxito de mantenerse en forma se revaloriza, cuando se trata de una revista dedicada a la literatura infantil y juvenil. *I ja no et dic res si la revista parla català...* Pero contra viento y marea, sorteando todos los peligros y acechanzas, aquí está viva y coleando esta Revista del Libro Infantil y Juvenil, más versátil, dinámica y accesible que incluso en sus inicios.

¿Y por qué? Pues entre las claves que a mi ver han dado alas a **Faristol**, amén del nombre, que por sí es un buen sostén de cualquier publicación, está el buen hacer del plantel de profesionales que sustentan el atril. Un grupo diverso, rico y entregado a la causa, y con los que hemos recorrido tramos juntos desde el CILIJ de Salamanca. Un valioso equipo de colaboradores da entidad y carácter a este relevante espacio de opinión, reflexión y crítica en torno al libro infantil y juvenil. *Per això, per a la revista i la seva gent, les meves més sinceres felicitacions i llarga vida a Faristol!*

Luis Miguel Cencerrado Malmierca (Fundación Germán Sánchez Ruipérez. Centro Internacional del Libro Infantil y Juvenil. Salamanca)

Deu anys de Jornades de Formació de Crítics de *Faristol* o qui critica els crítics.

En aquest número d'aniversari –setanta-cinc *Faristols!*– també és el moment de rememorar una altra efemèride: els deu anys de l'inici de les Jornades de Formació de Crítics de *Faristol*. Formació de què? Però no havíem quedat que de crític se'n neix?

De crític se'n neix o t'hi fas?

Diuen els set savis de l'antiguitat que un dia un escriptor et d'estar per casa passejava entre oliveres al Peloponès a la recerca de la inspiració. En saltar d'un bancal a l'altre es trobà cara a cara amb la Gorgona, que, veient-se emmirallada en aquell homenet, en comptes de deixar petrificat el pobre home li transmeté la capacitat de deixar de pedra escriptors, il·lustradors i editors amb una sola frase. I és així com va néixer el primer crític literari.

No sé què hi deu haver de cert en el mite, però sembla que quan els crítics agafem la ploma –o el teclat– se'ns accelera el cor, una suor freda ens baixa per la nuca i enfilem un rosari de mots, cadascun més florit que l'anterior, per amagar la sagnia, la dissecció forense del pobre llibre escollit. És aleshores quan la frustració de no haver estat baula d'aquell llibre fa que el crític esmoli l'entèniment i no deixi escriptor, il·lustrador o editor amb la testa a lloc.

Però com que el crític també ha de menjar, desconfieu d'aquell que no talla la llista d'adjectius grandiloqüents amb un «però...»: de ben segur que cobra d'un editor que li paga un viatge a Rússia per a tota la família, un latifundi a l'Argentina o unes sessions de dansa del ventre en un local de Santa Coloma de Gramenet.

I és que els crítics de debò som impecables, intocables, insubornables i, molt especialment, tocats pel do de la certesa i la veritat. O no?

Per on comencem?

Situem l'inici de l'article en el 2002. En aquelles dates en Pep Molist i un servidor vam rebre l'encàrrec de la Teresa Duran, que aleshores era la directora de la revista *Faristol*, de reflexionar, coordinar i proposar canvis en l'apartat de crítiques de la revista.

Sabíem que rebíem un llegat de feina feta amb empena i bona voluntat per part d'un equip on participaven educadors, bibliotecaris i algun o altre escriptor i il·lustrador. Era un equip que havia fet una tasca ingent en pro de l'orientació i difusió de la nostra literatura per a infants i joves, i que s'havia convertit ja aleshores en tot un referent de la crítica infantil i juvenil dels autors catalans.

Ens vam agafar la feina encomanada per la Teresa Duran amb empena i ganes. I nosaltres, que ens crèiem servents de la veritat, aviat ens vam adonar que a la secció potser li mancava coherència interna, una coherència de criteris, tant formals com de fons, que ens permetés anar tots plegats sota el mateix paraigua en l'apartat de crítiques de la revista. L'extensió, els criteris de valoració, la formació o la dedicació era dispar en el material entregat. I és arran d'aquesta constatació que es va començar a gestar la idea d'una possible formació de l'equip de crítics.

Sembla que tot va sorgir quan tots plegats ens vam preguntar: qui critica els crítics? És una pregunta d'aquelles que fan mal, a imatge i semblança d'aquella que ens feia l'àvia: «I tu, guapo, qui estimes més, el pare o la mare?».

També sabíem, però, que la dedicació dels crítics a la revista, amb el que suposa de compromís cap a la nostra literatura, era mal compensada, tant en temps com econòmicament. I és per això que tant al Pep com a mi ens sabia greu demanar-los un esforç addicional: la dedicació d'una o dues jornades de formació, debat i reflexió sobre la nostra tasca com a crítics. També érem conscients que l'autoflagel·lació –ai!, uix!– no sempre podia ser ben assumida per part de l'equip de crítics, amb nosaltres al capdavant.

Malgrat tot, però, la proposta va ser recollida

En nuestra sociedad, la lectura sigue sin ser un ejercicio normalizado, porque no es entendida ni aceptada como un derecho ciudadano de primera necesidad y porque no ocupa un lugar preferente en el tiempo de ocio de los españoles. Por eso es tan importante que publicaciones como *Faristol* sugieran lecturas de LIJ con criterios sólidos, objetivos e imparciales, destacando la calidad literaria de los textos y la adecuación de las obras a los intereses y capacidades de los lectores.

Hoy, la posibilidad de acceder a la lectura desde diferentes soportes no debe asustarnos. La humanidad ya leyó literatura en diferentes soportes, algunos de los cuales, cuando se implantaron, resultaron muy extraños: escuchó literatura de boca de juglares o sobre los anfiteatros o cantada por trovadores que se acompañaban de liras o laúdes; leyó literatura escrita en tablas, papiros, pergaminos, códices o papel; ahora la lee en pantallas. Cambia el soporte, pero la literatura continúa.

Pedro C. Cerrillo (CEPLI. Universidad de Castilla-La Mancha)

amb entusiasme pels membres antics i nous de *Faristol*, i aviat es va organitzar, a la casa familiar que la família Duran té a Matadepera, la primera Jornada de Formació de Crítics de *Faristol*. Allí vam ser rebuts per les autoritats locals, la banda municipal i el botxí del poble, que esperava rebre de nosaltres nombrosos encàrrecs. Aleshores ja corria el mes de maig de 2003.

La jornada es plantejava amb l'objectiu següent: «La Jornada de Formació de Crítics ha de ser un excel·lent mitjà per arribar a assolir una major expertesa per part de tots i de cada un dels membres de l'equip de crítics de *Faristol* a fi i efecte d'arribar a oferir un servei el més eficaç possible als diferents estaments relacionats amb l'orientació de la lectura infantil i juvenil». I així es va expressar en la carta enviada a tots els membres de l'equip.

I com aconseguir-ho?

Doncs vam creure adequat que la formació s'orientés a l'assoliment de criteris per a l'elaboració de crítiques el més objectives i professionals possibles, uns criteris compartits i elaborats a partir del debat i la formació de tot l'equip amb el compromís de millora individual i col·lectiva de la nostra feina.

Crèiem, i seguim creient, que aquesta tasca de ben segur que repercutiria positivament en la qualitat de la revista *Faristol*, convertida ja en aquell moment en el referent obligat per a tots els professionals relacionats amb la LLJ catalana del món mundial.

També vam comunicar als crítics que «una crítica veraç, basada en criteris d'objectivitat i suportada per un col·lectiu professional,

serveix com a referent i pal de paller per, conjuntament amb escriptors, editors, il·lustradors, etc., aconseguir una literatura infantil i juvenil de qualitat. I, sense cap mena de dubte, la qualitat és sinònim de major nombre de lectors». I en cada número intentem que aquests principis de qualitat estiguin sempre al servei del col·lectiu de professionals que d'una manera o altra envolten el món de la literatura infantil i juvenil.

Un cop marcats els principis bàsics que van dur a la creació de les jornades –i d'això ja en fa deu anys–, vam iniciar un debat en forma de correu electrònic –aleshores no existien els xats, whatsapps, piulades i tota la pesca– per descobrir quins temes eren els que inquietaven més els crítics, i també per buscar persones de vàlua rellevant que fossin capaces d'esquarterar les nostres crí-

tiques i fer-nos sortir els colors –ai!, uix!

Fou aleshores quan van començar a aparèixer algunes inquietuds que d'una manera o altra tots els membres de l'equip havíem tingut però que només s'havien expressat a títol individual, unes inquietuds que des d'aquell llunyà 2002 s'han anat repetint, però cada volta amb un grau superior de concreció i anàlisi per les reiterades jornades de formació de l'equip.

Resumint-les, aquestes inquietuds eren:

La literarietat: què és i què no és literari? D'això se'n derivà un plantejament sobre allò que és o no és bo segons els criteris objectius possibles.

La il·lustració: com i què valorar-ne?

Els àlbums infantils: gènere i classificació.

La novel·la i la seva estructura.

Els llibres de coneixements i tots els complements.

75 números
de *Faristol*

Más que una ventana

Faristol es una ventana para mostrarnos la LLJ catalana, así podemos tener un contacto muy cercano y práctico de la realidad, las preocupaciones, autores, ilustradores y obras publicadas, y también del mundo que está alrededor del libro infantil (tiendas, librerías, bibliotecas, etc.).

Hace años que recibo la revista y para mí es un cordón umbilical que me une a la LLJ catalana, porque aunque *Faristol* es una revista desde y para Cataluña, también es una revista que nos acerca a otros a esa realidad. Las preguntas que hacía el consejo de redacción, y que ahora echo de menos, tenían un punto de ironía que mostraba la preocupación por la LLJ, pero también servían para confirmarme que las preguntas eran (y seguramente serán) las mismas ahí y en otros países. Las entrevistas y artículos, por su parte, me han servido para conocer mejor a algunos creadores que conocía a través de sus obras (normalmente traducidas), y las abundantes reseñas, para mí uno de los grandes valores de la revista, dan un panorama bastante completo y real de la LLJ catalana. *Faristol* es una ventana que también sirve para que nosotros, en el País Vasco por ejemplo, conozcamos y reflexionemos un poco sobre nuestra literatura. Moltes gràcies, esherrik asho.

Xabier Etxaniz (Universidad del País Vasco)

El llenguatge: nivells, qualitat, estructures bàsiques, etc.

Les traduccions: com valorar-les respecte a l'original, referents, etc.

I, molt especialment, com afilar els ullals davant d'un text que no té dret a existir? (Només de pensar-hi ja em cau la bava...).

També han anat apareixent altres temes potser no tan propis de l'obra crítica, però del mateix interès per a l'equip, com ara conèixer de primera mà la tasca dels llibreters; quin servei fa la crítica als professionals del ram i com millorar-lo; quins llibres, per a quines edats o com i què valora un editor en l'avaluació d'un original; què pensen els lectors infants i joves, etc.

Des d'aleshores, any rere any les Jornades de Formació de Crítics s'han succeït en diversos indrets —a l'Ateneu Barcelonès, a la seu del Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil o al Gremi d'Editors de Catalunya—, i s'han convertit en un punt de trobada de tot l'equip on es debat de forma plana i oberta a l'entorn de la nostra feina. Però ai del qui s'atreveixi a posar en dubte els directors...

La nostra tasca, aquesta de la formació de crítics, va haver de néixer sense pare ni

mare, ja que no tenim coneixement que se'n faci més en cap altre lloc de tot l'Estat.

Com funciona una Jornada?

El seu funcionament és molt simple i, alhora, eficaç i pràctic: arran de l'exposició de temes escollits per l'equip de crítics, es busca un expert o grup d'experts que els desenvolupi en una conferència o taula rodona, i a continuació s'obre el debat entre tots els membres de l'equip de crítics. Al llarg d'aquest debat s'intenta donar resposta a tots els dubtes i creences que cada membre de l'equip pot haver-se plantejat a partir de l'exposició del tema o que pot tenir de manera prèvia a la presentació del tema escollit.

És d'aquesta manera que en aquests anys hem acordat, entre altres elements vertebradors dels nostres principis:

- No dedicar la major part del text de la crítica a l'explicació de l'argument, i centrar-la, sobretot, en la crítica de l'obra: val més una crítica breu i sucosa que una d'extensa i sense grans aportacions ni valoracions personals.

- Situar l'obra dins d'una franja d'edat

aproximada, sabent del cert que aquesta classificació és tan sols una orientació de cara al mediador. L'apartat anomenat «D'interès general» és aquell que engloba les obres adreçades als mediadors de la lectura: estudis de literatura infantil, obres sobre un autor, mestres...

- Incloure una puntuació de l'1 al 4, i sobretot que la puntuació concordi amb allò que diem a la crítica. L'1 és la puntuació més negativa, i el 4, la puntuació destinada només a aquelles obres mestres que segons el crític haurien de ser imprescindibles en totes les biblioteques, a obres que per alguna característica concreta marquen un punt d'inflexió en el tema que tracten, etc.

I qui ha vingut, doncs, fins ara?

Al llarg d'aquests deu anys de jornades, hem tingut el goig i el plaer de poder gaudir de la presència de persones que d'una manera o altra són un referent en la seva tasca en el món del llibre, un elenc de persones disposades a donar el bo i millor de si mateixes sabent que el seu mestratge sempre cau en terra fèrtil.

Hem rebut la visita d'escriptors com Jordi

Una revista útil y necesaria

En época de vacas flacas, noticias como la continuidad de una pequeña y tan especializada revista como **Faristol**, que llega hoy a su número 75, son una auténtica fiesta.

Nacida como uno de los proyectos más representativos del CljCAT, y mantenida con determinación por los sucesivos equipos directivos del Consell, su ya larga trayectoria —nunca fácil, y ahora menos, por los recortes de las subvenciones—, la ha convertido en la publicación de referencia de la literatura infantil catalana.

Sus periódicas selecciones de libros, realizadas por un amplio y fiable equipo de críticos y especialistas, y sus artículos sobre autores, ilustradores, iniciativas editoriales y experiencias de promoción de la lectura, han contribuido a hacer visible la literatura infantil y juvenil de Cataluña, han apoyado el trabajo de maestros y profesores en la formación literaria, y han ido conformando a lo largo de estos años una fuente documental imprescindible para los estudiosos de la literatura infantil y juvenil catalana.

Un proyecto útil, meritorio y necesario, al que no cabe más que desear larga vida.

Victoria Fernández (revista CLIJ. Cuadernos de Literatura Infantil y Juvenil)

A **Faristol** vaig trobar un equip de professionals amb els quals intercanviar lectures i experiències amb els llibres. Com a docent, hi he trobat sempre una eina que mostra als estudiants un mapa de la literatura per a infants en català... Aquest tipus de treball és el que necessita el suport de tots.

Gemma Lluch (Universitat de València)

Puntí, Antonio Ventura o Andreu Ayats; d'experts en literatura i crítics literaris com Carles Geli, Oriol Izquierdo, Alfred Mondria o Marià Marín; d'il·lustradors com Ignasi Blanch, Lluís Farré o Mercè Arànega; de savis i estudiosos de la literatura infantil i juvenil com Gemma Lluch, Marta Luna, Arantxa Bea, Teresa Duran o Ana Díaz-Plaja —aquestes darreres, a més, són membres de l'equip—; de llibreteres com Oblit Baseiria, de Casa Anita, o Sònia Gómez, del Pati de Llibres, i fins i tot d'un grup de lectors adolescents amb voluntat de donar a conèixer més i millor els seus gustos lectors. I també d'un autor de renom en terres gironines, que va dir que vindria i encara l'esperem. Diuen les males llengües que estava recuperant-se d'una nit massa «carregada».

La intervenció dels ponents i els debats que se n'han derivat han donat el seu fruit, i és així com l'equip de crítics, actualment format per vint-i-sis persones de tots els àmbits del món del llibre infantil i juvenil —bibliotecaris, mestres, pedagogs, escriptors, il·lustradors, llibreters...—, i de tota la geografia de parla catalana, ha vetllat per la millora de la crítica en tots aquells aspectes que envolten un gènere massa voltes menystingut gratuïta-

ment en el món de la literatura per la seva ingrata tasca i desconeixement. És a dir, tenim el bo i millor de cada casa!

Sabem que en aquests deu anys hi ha hagut canvis, que la LIJ ha evolucionat cap a camins que fa un temps no podíem ni sospitar, i és per això que els reptes de futur s'adrecen a obrir noves rutes de difusió on ser presents. I és així com també s'està vetllant per difondre la nostra tasca més enllà de les pàgines d'aquesta revista oferint serveis a altres mitjans de comunicació.

I per anar acabant... (poseu-hi alguna sonata de Chopin per acompanyar)

Humans com som, també coneixem les nostres mancances individuals i col·lectives —ai!, uix!—, i és per això que, podeu estar-ne ben segurs, prenem el compromís de continuar millorant en la nostra tasca com a crítics en cada un dels números de la revista i en cada un dels títols referenciats.

A títol personal només puc mostrar el meu agraïment a tot l'equip i convidar-vos a tots els lectors i les lectores a continuar gaudint del seu mestratge en les crítiques que formen

la meitat de la revista que teniu a les mans. I, per altra banda, convidar-vos que ens ajudeu a millorar en tot allò que sigui possible fent-nos arribar les observacions que cregueu adients.

Per acabar, i parafrasejant un lema que Carles Geli, coordinador del suplement de cultura del diari *El País*, ens va deixar com a llegat, vull recordar que «el prestigi com a crítics es guanya amb la suma de la feina». Esperem continuar sumant per guanyar-lo un xic més en cada un dels números d'aquest *Faristol* de diamants.

I recordeu que els crítics de *Faristol* no dormim mai..., la nostra ombra és mooolt allargada...

Desde 1985, año en que si no me equivoco nacía *Faristol*, ha pasado mucho tiempo, y muchos números en su larga trayectoria. Su mayor mérito, creo yo, es haberse convertido en referencia obligada para quienes quieran conocer los más destacados libros destinados a niños y jóvenes publicados en catalán, pues en sus páginas se encuentra la historia de la literatura infantil y juvenil de los últimos veinticinco años en esta lengua.

Lo ha hecho acercando a los lectores aquellos libros que a sus críticos, lectores cualificados, les han parecido los mejores. Y ello, mediante críticas sopesadas, informando al lector y arrojando luz sobre el libro reseñado, sin incurrir en prácticas tan habituales como limitarse al mero resumen argumental de la obra, al uso de tópicos y frases grandilocuentes que poco añaden a la comprensión del libro, a la alabanza gratuita, o al ensañamiento con los defectos de los autores desconocidos y la disculpa de los mismos en los consagrados.

Han seguido, con acierto, el consejo del poeta inglés W. H. Auden, que le pide al crítico guardar silencio sobre las obras que le parecen malas «al tiempo que promueve con vigor aquellas que juzga buenas, especialmente si han sido ignoradas o infravaloradas por los lectores». Larga vida a *Faristol*.

José Luis Polanco (revista *Peonza*)

75 números
de *Faristol*

Quan pouem de la literatura d'autor

A H. C. Andersen hi recorrem quan volem dir que algú, molt figaflor i de mira'm i no em toquis, és com **La princesa del pèsol**, i també quan algú que rep tota mena de maltractaments psicològics i menyspreus, malgrat no haver fet res per merèixer aquest assetjament, és com **L'aneguet lleig**, autèntica autobiografia metafòrica del gran escriptor danès.

D'algú de qui se li endevinen les mentides d'una hora lluny en diem Pinotxo, prenent com a referència l'obra de Carlo Collodi, perquè de tots els magnífics episodis de la novel·la, aquest de tenir un nas que se li allargassa quan falseja la veritat és el que més recordem i el que més ha servit per caricaturitzar un polític o personatge públic.

Quan volem indicar que algú és molt i molt garrepa, que acumula riqueses i prefereix viure miserablement perquè menysprea qualsevol petit i innocent plaer o amistat, ens falta poc per exclamar que és un Scrooge, personatge que extraïem de **La cançó de Nadal**, de Dickens, i que també va donar peu a un ninot de Disney que feia d'oncle ric de l'ànec Donald.

Més en la tradició anglosaxona que en la nostra, d'algú que té una intel·ligència privilegiada per lligar caps davant situacions difícilíssimes d'escatir, se'n diu un Sherlock, fent al·lusió als dots extraordinaris del per-

sonatge de Sir Arthur Conan Doyle Sherlock Holmes.

I, en canvi, molt més a Catalunya que no pas en qualsevol altre país del món, hi va haver un temps, a la primera meitat del segle passat, en què no era estrany sentir que un noi esprimatxat i camallarg, però enginyós de mena, era un Massagran, o que una nena polida i feinera era una Margarida, perquè les novel·letes de Folch i Torres o de Lola Anglada eren prou conegudes perquè els seus personatges literaris fossin utilitzats com a referent.

Evidentment, com acabem de mostrar, cada terra fa sa guerra i cada àmbit lingüístic i literari té els seus propis protagonistes, que, si estan ben caracteritzats i obeeixen a arquetips de comportament habituals, se citaran per informar-nos sobre la manera de fer i ser d'en tal o d'en tal altre. Per a la major expansió d'aquests referents literaris importa molt que la llengua sigui ben coneguda arreu i que sigui usual traduir-la... o que de tan remarcable com sigui l'obra en qüestió se'n facin versions cinematogràfiques o televisives que en permetin la popularització global.

Quan pouem de les versions cinematogràfiques

Diríem que aquest és el cas de dues dones de caràcter tan summament aspre i eixut i

tan poc adients per mantenir relacions amb la canalla com la senyoreta Rottenmeier i la senyora Trunchbull. La primera fou descrita per Johanna Spyri a **Heidi**, que és una altra mosseta cànida com la Margarida i que, si s'usa com a referent, es deu més als *anime* d'Isao Takahata (1974) que no pas a la novel·la suïssa, malgrat que en aquest país hi ha una comarca molt visitada pels turistes nipons que anomenen Heidiland. La segona, molt més grassa, grossa i cridanera, és obra de Roald Dahl i fa d'adversària de **Matilda**. Malgrat haver estat magistralment retratada per l'il·lustrador Quentin Blake, potser el record que més en perdura en la memòria popular és el que va encarnar l'actriu Pam Ferris a la pel·lícula dirigida per Danny de Vito (1996).

El mateix passa amb **Pippi Langstrump**, una nena plena d'iniciativa, eixerida i trempada, que du unes trenes de color panotxa, una vestimenta estrafolària i té una força descomunal. Creada per Astrid Lindgren el 1945, en podríem assegurar que són molts més els qui en recorden l'aspecte i les gestes per haver-les vist en les diferents sèries televisives que no pas els qui la recorden per

75 números de Faristol

Més que una revista

GRÀCIES, GRÀCIES, GRÀCIES! Aquestes són les paraules que em van ressonar dins el cap quan vaig acabar de llegir les reflexions d'uns lectors, avui adults, parlant de com la seva família es va anar formant l'hàbit lector, o l'article sobre les edats lectores. Així, a poc a poc, **Faristol** s'ha convertit en una eina molt valuosa, tant per a la meua vida laboral com per a la meua vida personal.

Un espai obligat de pas és el seu apartat de crítica, feta amb cura i amb la intenció d'orientar-nos a tots els qui per una raó o altra necessitem que algú ens faciliti la tasca, dura però engrescadora, de seguir formant nous lectors des de les primeres edats.

Com el moble faristol, la revista ens facilita l'intercanvi d'experiències, ens dona recursos. Té un bon peu anomenat ClijCAT, que l'ha mantingut dreta durant vint-i-set anys encara que el terra hagi trontollat més d'una vegada, i per aquest motiu gosam proposar que aquest any es lliurin a si mateixos el premi SENSEVOSALTRESQUÈFARÍEM.

GRÀCIES.

Francina Rincón (Fundació Biblioteca Can Torró d'Alcúdia)

El joc de Faristol

Si un dia la revista **Faristol** parlés del *joc de faristol*, potser ens pensariem que és un trenca-closques amb les crítiques barrejades dels setanta-cinc números publicats amb els noms dels signants –o «sagnants», anomenats vulgarment «crítics»–, separats per entrellàçar-los fins a completar el puzzle. Però el joc de faristol és un mecanisme dels telers per moure els lliços. El teler, com tot menestral sap, és un fetitxe de la Revolució Industrial que va passar de la manualitat a la mecanització. Els lliços del joc de faristol formen un estol de bagues que classifiquen i fan pujar o baixar els fils per ordinar la tela. El **Faristol**, amb els seus lliços, ha ordit una xarxa de complicitats. El joc del **Faristol** és continuar donant vida al teler, continuar classificant amb els lliços i fer pujar i baixar els fils literaris. El **Faristol** ha de fer ara la revolució digital i reconvertir el plaer del paper en el plaer de l'e-book. Ah, sí... me'n descuidava: durant molt de temps s'ha cregut que el faristol era un moble per a llibres i per llegir amb més comoditat. Parleu-ne amb els que han fet el salt a l'e-reader o les tablets i veureu què us diuen. Per molts **Faristol** més!

Andreu Sotorra (revista Cornabou)

la lectura de la novel·la, amb il·lustracions d'Ingrid Vang Nyman.

Dumbo i **Bambi** són, abans de res, obres literàries degudes, respectivament, a una molt desconeguda Helen Aberson (1939) i a un més reputat Felix Salten (1923), però si ens vénen a la memòria quan volem dir que algú té unes orelles desproporcionadament grosses, o que algú massa bonàs i espantadís està sol i indefens, és per obra i gràcia de la factoria Disney (i fem mal fet, especialment en el cas de Bambi, perquè el protagonista de la novel·la de Salten no té res de ploraner).

Tampoc no té res de ploraner un marrec cellajunt, una mica penques i bon tros extravertit com Shin Chan, creació de Yoshito Ushui, a qui moltes mares fan referència en veure el «culet, culet» del seu infant o en desesperar-se pel seu irrefrenable desvergonyiment.

Quan podem del còmic i la il·lustració

Com que la il·lustració i sobretot el còmic són també arts molt populars, no ens ha de sorprendre que d'elles en demanem en préstec algunes imatges per comparar-hi els nostres amics i coneguts, però força sovint, en aquest cas, fem més referència a l'aspecte físic, a l'aparença, que no pas al caràcter.

Això ens permet dir que el nostre parent gros i ganut és l'Obèlix de la família o que

aquell nebot que porta un tupè al capdamunt del front és el Tintín de la casa, o que les cosinetes duïen uns texans amb peto com els de les Tres Bessones (i d'en Teo!).

Altres imatges que hem assumit inconscientment són aquelles que fan que cada any, per Nadal, carrers i ordinadors s'omplin amb la icona d'un pare Noel directament derivat de la creació que el magnífic il·lustrador Norman Rockwell va fer per a la publicitat de la Coca-Cola, vestint un jaio bonhomíus i panxut d'espessa barba blanca tot ell de color vermell, en comptes del tradicional i escandinau vestit verd fosc que li pertocava. I quan un infant dibuixa i pinta un rei, recorre, sense saber-ho, a l'arquetip de personatge grassonet de capa vermella i capeta de pell blanca de l'il·lustrador de *comic-strips* Otto Soglow. De la mateixa manera, ja no ens podem imaginar un pirata sense una pota de fusta, un lloro a l'espatlla, una mà de ganxo i un pedaç en un ull, característiques procedents d'una iconografia mixta que de cap de les maneres correspon als retrats verídics dels grans capitans pirates dels segles XVII i XVIII, sinó a les il·lustracions i a les adaptacions cinematogràfiques que s'han fet de les novel·les dels escocesos Stevenson i Barrie (i succedanis).

Sense deixar de banda aquest circuit de transmissió icònica de la memòria popular, però apropant-nos més a la descripció d'un caràcter o manera de fer, hem de reconèixer

que devem al còmic creat per Schuster i Siegel (1938) el fet de titllar algú de **Superman** per al·ludir al fet que té una potència extraordinàriament fora del comú, de manera que aquest personatge ha suplert en la nostra tradició l'antic mite grec d'Hèrcules. També hem de reconèixer que el nostre argot designatiu va ple d'altres còmics de Marvel o de Bruguera (Carpanta, Jabato, Zipi i Zape, carrer del Percebe...)

Permeteu-nos enllestir aquesta relació de personatges que han acolorit el nostre lèxic comparatiu amb dues creatures i criatures degudes al tinter de l'argentí Quino. La més famosa és, sens dubte, la petita i sàvia Mafalda, una nena lúcida que fa unes preguntes tan temibles com enraonades, tal com fa, habitualment, la canalla de pocs anys. Tot i que el meu preferit, de llarg, és el sabatot d'en Manolito, el fill de l'adrogue, que, com a tal, va directament al gra i no està per subtileses, de qui sospito l'esbufec que faria si s'hagués de llegir aquest article tan extens.

Un article que acabarem remarcant que cadascú assimila un cert nombre de personatges dins el seu marc de referències, que aquests varien de país a país, de llengua a llengua, i que, probablement, ens espera un futur referencial més icònic que no pas textual. El temps ens ho dirà.

La llegada de cualquier publicación al número 75 es una noticia destacable, pero mucho más lo es si se trata de una publicación especializada y, además, en un género tan minoritario como lo es la literatura infantil. Por ello, como colegas en esta tarea, diríamos, casi titánica, en unos tiempos en los que la cultura es despreciada por los poderes políticos, de la crítica y la reseña de los libros infantiles, y de la lectura y su promoción, reconocemos el trabajo admirable y la constante dedicación de los compañeros de **Foris**, y les animamos a seguir en su trabajo eficaz, inteligente y necesario, y brindamos con ellos, como no podía ser de otro modo, con cava.

Decía Borges que no podía imaginar un mundo sin libros; nosotros también compartimos esa necesidad, y no sólo. En todo este tiempo en el que **Foris** ha existido y ha acompañado a la publicación de los libros **Foris** niños y para jóvenes, y ha levantado cumplida acta de este hecho, sus lectores no podemos imaginar que no siga sucediendo.

Gracias, amigos.

Vaya por vosotros.

Antonio Ventura (revista **Foris**)
Babar

